

Öğrenmenin Geleceği: 21. Yüzyıl Becerileri Perspektifiyle Türkçe Dersi Öğretim Programları¹

Ş. Dilek BELET BOYACI², Mediha GÜNER ÖZER³

Geliş Tarihi: 05.03.2019

Kabul Tarihi: 12.06.2019

Araştırma Makalesi

Öz

Yaşadığımız yüzyılda her alanda kendini gösteren paradigmatik değişimler, bireylerin gelişen ve hızla değişen dünyaya uyum sağlayabilmeleri için sahip olmaları gereken bilgi ve becerileri farklılaştırmıştır. Bireylerin yaşadıkları yüzyılın ihtiyaçlarına cevap verebilmelerini, yaşamlarını sürdürebilmelerini, üretken olabilmelerini sağlayan ve 21. yüzyıl becerileri olarak adlandırılan bu beceriler, büyük ölçüde eğitim yoluyla kazanılabilmektedir. Bu bağlamda ilköğretim, çok yönlü ders yelpazesinde 21. yüzyıl becerilerinin öğrencilere kazandırılmasında temel ve önemli bir eğitim basamağıyken, öğretim programları da bu basamaktaki birincil kılavuzlardır. Öğrenmenin, her alanda bilgi ve beceri edinmenin ilk şartının ana dil becerilerini etkin kullanmak olduğunu ifade eden Türkçe dersi öğretim programı da, 21. yüzyıl becerilerinin geliştirilmesinde oldukça önemli bir rol üstlenmektedir. Nitekim günümüzde Türkçe dersi ile sadece temel dil becerilerinin geliştirilmesi değil, düşünme becerileri ile bireysel, akademik, sosyal ve zihinsel becerilerin de geliştirilmesi hedeflenmektedir. Bu hedefe ulaşılması Türkçe derslerinde kılavuz görevini üstlenen Türkçe dersi öğretim programlarının 21. yüzyıl becerilerini kapsamaları ile olası görülmektedir. Bu gerekten yola çıkarak bu araştırmanın amacı, Türkçe dersi öğretim programlarının (2005, 2015, 2017 ve 2018) 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi olarak belirlenmiştir. Bu amaçla çalışmada analitik araştırma yöntemi kullanılmıştır. Türkçe dersi öğretim programlarının doküman olarak kabul edildiği araştırmanın verileri betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Araştırmanın sonuçları, özellikle 2017 ve 2018 Türkçe dersi öğretim programlarının temel yaklaşımları ve genel vurgularında 21. yüzyıl becerilerinin diğer programlara göre daha fazla öne çıkarıldığını; 2005 Türkçe dersi öğretim programının kazanımlarının diğer programlara göre daha fazla 21. yüzyıl becerisi barındırdığını göstermektedir. Ayrıca araştırma sonuçlarına göre Türkçe dersi öğretim programları, tema ve konular bağlamında 21. yüzyıl becerilerinin tümünü kapsayacak niteliktedir.

Anahtar kelimeler: 21. yüzyıl becerileri, öğrenme ve yenilenme becerileri, yaşam ve kariyer becerileri, bilgi, medya ve teknoloji becerileri, İlkokul Türkçe dersi öğretim programı

¹ Bu çalışma 11-13 Ekim 2018 tarihlerinde Kars'ta düzenlenen 6. Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, e-mail: sdbelet@anadolu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6050-1718

³ Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, e-mail: medihaguner@anadolu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1510-9389

The Future of Learning: Turkish Language Course Curricula From The Perspective of 21st Century Skills

Submitted by 05.03.2019

Accepted by 12.06.2019

Research Paper

Abstract

The paradigmatic changes observed in every field in the 21st century differentiated the knowledge and skills that individuals should possess in order to adapt to the evolving and rapidly changing world. These skills, called the 21st century skills and enable individuals to respond to the requirements of the century, to sustain their lives and to be productive, could be acquired through education. In this context, while primary school is the basic and important education step in providing students with 21st century skills via a wide range of courses, curricula are also the primary guides in that step. The Turkish language course curriculum, which dictates that the first requirement in learning and acquiring knowledge and skills in every field is to utilize the native language skills effectively, also plays an important role in the development of 21st century skills. In fact, Turkish language course aims not only to develop basic language skills but also develop cognitive skills and individual, academic, social and psychological skills. This goal is only possible through the inclusion of 21st century skills in Turkish language course curriculum, which serves as a guide for the Turkish language courses. Thus, the present study aimed to investigate the Turkish Language curricula (2005, 2015, 2017 and 2018) based on the 21st century skills. For this purpose, analytical research method was used in the study. The study data, in which Turkish Language curricula was accepted as the study document, were analyzed by descriptive analysis method. The study findings demonstrated that 21st century skills were emphasized in basic approaches and general emphasis of the 2017 and 2018 Turkish curricula when compared to others and the achievements of the 2005 Turkish curriculum exhibited a higher number of 21st century skills. Furthermore, the study findings demonstrated that Turkish language curricula content included all 21st century skills.

Keywords: 21st century skills, learning and innovation skills, life and career skills, information, media and technology skills, primary school Turkish language course curriculum

Giriş

Yaşadığımız yüzyılda her alanda kendini gösteren hızlı değişim ve gelişim, daha önce hiç görülmemiş bir hızda ilerleyen dönüşümü de beraberinde getirmektedir. Beers'a (2011) göre 21. yüzyıl, teknolojiadaki görülmemiş büyüme ve sonrasındaki bilgi patlaması ile dijital çağın başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Yeni teknolojiler ve araçlar neredeyse günlük yaşantımıza girmeden kendilerini yenilemekte ve sürekli geliştirmektedir. Bu değişime paralel olarak, 21. yüzyılda insanların iş yaşamında, sivil vatandaş olarak ve kendini gerçekleştirme bağlamında sahip olması gereken yetenekler 20. yüzyıla göre oldukça farklılık göstermekte ve bireylerden beklentiler de değişmektedir (Dede 2009; Wagner, 2008a). Çağımız bireylerinden artık, hızlı değişim ve gelişmelere uyum sağlayabilmeleri, ulaşılan bilgiyi yaşamlarında kullanabilmeleri ve buna bağlı olarak da toplumda yer edinebilmeleri, doğru kararlar alabilmeleri, üretken olabilmeleri ve toplumda yaşam sürebilmeleri için ihtiyaç duyulan becerilere sahip olmaları beklenmektedir.

Bireylerin, yaşamlarını sürdürdükleri yüzyılın beklentilerine cevap vermeleri için gerekli olan beceriler günümüzde 21. yüzyıl becerileri olarak adlandırılmaktadır. Bilgi çağında başarılı olabilmek için geliştirilmesi gereken üst düzey becerileri ve öğrenme eğilimlerini ifade eden 21. yüzyıl becerileri; hem bilgiyi hem de beceriyi içeren, bu iki kavramın harmanlanmasıyla ortaya çıkan becerilerdir (Dede, 2009). 21. yüzyıl becerilerini birçok kurum ya da kuruluş farklı biçimlerde sınıflandırmıştır. Belet Boyacı ve Atalay (2016), 21. yüzyıl becerilerinin P21'de (Partnership for 21st Century Skills, 2009) öğrenme ve yenilenme, yaşam ve kariyer, bilgi, medya ve teknoloji becerileri; NCREL'de (North Central Regional Education Laboratory, 2003) yaratıcı düşünme, etkili iletişim, yüksek üretkenlik, dijital çağ okuryazarlığı; NETS/ISTE'de (International Society for Technology Education, 2007) yaratıcılık ve inovasyon, eleştirel düşünme, problem çözme ve karar verme, iletişim ve işbirliği, dijital vatandaşlık, teknolojik uygulamalar ve kavramlar, araştırma ve bilgi akıcılığı;

OECD’de (2005) heterojen gruplarla etkileşim, teknoloji araçlarının kullanımı biçiminde sınıflandırıldığını belirtmektedirler. 21. yüzyıl becerilerine ait tüm sınıflandırmalarda yaratıcılığın, eleştirel düşünmenin, iş birliği içinde çalışmanın ve problem çözmenin vurgulandığı görülmektedir. Bu çalışmada P21’de ortaya konulan sınıflama benimsenmiş ve çalışma bu sınıflamaya göre yapılandırılmıştır. P21 (2009), yaptığı sınıflamada 21. yüzyıl becerilerini; öğrenme ve yenilenme becerileri, yaşam ve kariyer becerileri ve bilgi, medya ve teknoloji becerileri olmak üzere üç başlıkta ele almaktadır. Öğrenme ve yenilenme becerileri; problem çözme ve eleştirel düşünme, iş birliği ve iletişim, yaratıcılık ve yenilenme becerilerinden oluşmaktadır. Bu sınıflamaya göre yaşam ve kariyer becerileri; esneklik ve uyum yeteneği, girişim ve öz yönetim, sosyal ve kültürlerarası beceriler, liderlik ve sorumluluk becerilerinden oluşmakta; bilgi, medya ve teknoloji becerileri ise; bilgi okuryazarlığı, medya okuryazarlığı ve bilgi, iletişim ve teknoloji yeterliği (teknoloji okuryazarlığı) becerilerini kapsamaktadır.

Bireylerin yaşamlarını sürdürebilmek ve topluma uyum sağlayabilmek için geliştirmeleri gereken becerileri ancak eğitim yoluyla kazanılabildikleri düşünüldüğünde, eğitim ile 21. yüzyılın taleplerini karşılayacak ve çağın getirdiği sorunlar ile baş edebilecek nitelikte bireyler yetiştirilmesi bir gereklilik olarak ifade edilebilir (Tutkun, 2010). Bireylerin 21. yüzyıl becerilerini eğitim yoluyla ilkokuldan yükseköğretime kadar tüm eğitim basamaklarında edinebilmelerine karşın, bu becerilerin özellikle ilkokul seviyesinden itibaren öğrencilere ders kapsamında kazandırılması önemli görülmektedir. Çünkü ilkokul, bireylerin yaşamlarında kullanacakları karar verebilme, bağımsız düşünebilme, problem çözebilme, eleştirel düşünebilme gibi günümüz için yaşamsal olarak adlandırılacak becerilerin temellerinin atılmasında oldukça önemli bir basamaktır (Silva, 2009). 21. yüzyılda yalnızca bilgiye erişebilen değil, aynı zamanda bilgiyi üreten, iş birliği ve takım çalışması yapabilen, sorumluluk alabilen, sözlü ve yazılı iletişim becerilerine sahip, düşünen, yaratıcı, esnek,

araştırmacı ve problem çözebilen yeterlilikte bireylerin yetiştirilmesinde ilkokulda temel ve önemli derslerden biri de Türkçe dersi. Öğrencilerin kendilerini bilişsel, sosyal ve duygusal yönden geliştirmeleri ancak etkili iletişim kurabilmeleri, dil becerilerini geliştirebilmeleri, ana dillerini doğru ve dilin inceliklerine sahip bir şekilde kullanabilmeleri ile olasıdır. Bu becerileri öğrenciler Türkçe derslerinde kazanmaktadır (Özatalay, 2007). Ayrıca Türkçe dersleriyle doğru ve hızlı okuyabilen, okuduğunu anlayabilen, sözcük dağarcığı geniş, dili sözlü ve yazılı olarak iyi kullanabilen öğrenciler yetiştirmenin yanı sıra öğrencilerde düşünme becerilerinin geliştirilmesi de sağlanmaktadır (Öz, 2001; Sever, 2000; Demirel, 1999). Dil ve düşünme ilişkisi Watson, Piaget, Vygotsky gibi farklı öğrenme kuramı temsilcileri tarafından farklı bakış açılarıyla ele alınmakla birlikte, hepsinin ortak vurgusu bu iki kavramın birbirinden ayrılamayacağı yönündedir (Tuna, 2006'dan akt. Şen, 2009). Türkçe dersinde dil becerileri yoluyla geliştirilmesi amaçlanan düşünme becerileri farklı araştırmacılar tarafından farklı biçimlerde sınıflandırılmaktadır. Bu sınıflamalarda ortaya çıkan ortak temel beceriler karmaşık düşünme süreçlerini içeren problem çözme, karar verme, eleştirel düşünme ve yaratıcı düşünme becerileridir (Presseisen, 1985). Görüldüğü gibi Türkçe dersi yapısı itibarıyla gerek düşünme gerekse iletişim becerilerini barındırması bağlamında 21. yüzyıl becerilerinin öğrencilere kazandırılmasında temel ve önemli dersler arasında yer almaktadır. Elbette ki bu süreçte öncelikli kılavuz Türkçe dersi öğretim programıdır.

Türkiye'de 2004 yılında öğrenme-öğretme teori ve yaklaşımlarındaki gelişmeler doğrultusunda bireyin ve toplumun değişen ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yenilenen ilkokul programlarından biri de Türkçe dersi öğretim programıdır. Türkçe dersi öğretim programıyla birlikte değişen tüm ilköğretim programlarında 21. yüzyıl becerileri olarak tanımlanan eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim, araştırma, problem çözme, karar verme, bilgi teknolojilerini kullanma, girişimcilik gibi becerilere “ortak beceriler” olarak yer verilmiştir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2005). Son olarak 2018 yılında güncellenen

programlarda ise öğrencilerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde; kişisel, sosyal, akademik ve iş hayatlarında ihtiyaç duyacakları beceri yelpazeleri olan yetkinliklere yer verilmiştir (MEB, 2018). Bu yetkinlikler de 21. yüzyıl becerileriyle paralellik göstermektedir. Tüm alanlarda öğrenme, bireysel ve sosyal gelişme ile mesleki becerileri edinmenin ön şartının dil becerilerinin ve yeterliliklerinin geliştirilmesi olduğunu ifade eden ve belli aralıklarla çağın gereklerine uygun olarak güncellenen Türkçe dersi öğretim programları ile sadece dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesi değil, aynı zamanda zihinsel becerilerin geliştirilmesi ve bu becerileri kullanarak öğrencilerin kendilerini kişisel, sosyal ve akademik yönden geliştirmeleri amaçlanmaktadır (MEB, 2018). Başka bir deyişle Türkçe öğretiminde öğrencilerin hayat boyu kullanacakları bilgi ve becerileri kazanmaları beklenmektedir. Bu beklentilerin karşılanması ancak öğretim programlarında öğrencilerin edinmesi istenen kazanımların 21. yüzyıl becerilerini kapsamıyla olası görülmektedir. Bu alanda çalışan araştırmacılar hazırlanan eğitim programlarının 21. yüzyıl becerileri açısından yeterli olmadığını, bu yüzden öğrencilerin okulda öğrendikleriyle gerçek yaşamda karşılaştıkları durumlar arasında boşluklar bulunduğunu belirtmektedirler (Wagner, 2008b). Bu kapsamda yapılacak olan durum tespitinin bu sorunun önüne geçilmesinde ilk adım olacağı düşünülmektedir. Ayrıca alanyazındaki çalışmalar incelendiğinde genellikle Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının 21. yüzyıl becerileri bağlamında incelendiği (Otuz, Görkaş-Kayabaşı ve Ekici, 2018; Kaymakçı, 2009), Türkçe dersi öğretim programlarının ise sadece 2017 programı olmak koşuluyla öğrenme alanları ve ders kitapları bağlamında incelendiği (Bal, 2018) ve bu tür araştırmaların sayısının oldukça az olduğu görülmektedir. Bu kapsamda, süreç içinde güncellenen programları 21. yüzyıl becerileri bağlamında incelemenin programların bu konuda zaman içinde geçirdiği değişikliklerin daha açık bir şekilde incelenmesinde faydalı olacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda bu araştırmanın amacı yapılandırmacı öğrenme anlayışıyla birlikte oluşturulan ve sonrasında çeşitli güncellemeler

yapılan Türkçe dersi öğretim programlarının (2005, 2015, 2017 ve 2018) 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi olarak belirlenmiştir.

Yöntem

Araştırma Modeli

Türkçe dersi öğretim programlarının 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesinin amaçlandığı bu çalışmada analitik araştırma modeli benimsenmiştir. Olaylar, düşünceler, kavramlar ve eserlerin doküman incelemesi yöntemiyle analiz edildiği analitik araştırmalarda araştırmacı, kavramı ya da olayı anlamak için verileri tanımlar, araştırır ve sentezler. Bu tür araştırmalar veri kaynağı olarak otantik dokümanları kullanır (McMillan, 2004; McMillan ve Schumacher, 2014). Bu bağlamda araştırmada 2005, 2015, 2017 ve 2018 Türkçe dersi öğretim programları doküman olarak kabul edilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Araştırma verilerinin toplanmasında araştırılacak olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsayan doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Araştırmada programlardan elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Bu analiz türünde önce tematik bir çerçeve oluşturulur, veriler bu tematik çerçeveye göre işlenir, bulgular tanımlanır ve yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu araştırmada da öncelikle betimsel analiz için P21'deki 21. yüzyıl becerileri sınıflamasını ve öğretim programının öğelerini temel alan bir çerçeve oluşturulmuş, bu tematik çerçeveye göre veriler işlenmiş, bulgular tanımlanmış ve yorumlanmıştır. Araştırmada doküman incelemesi ile toplanan verilerin geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak için Lincoln ve Guba

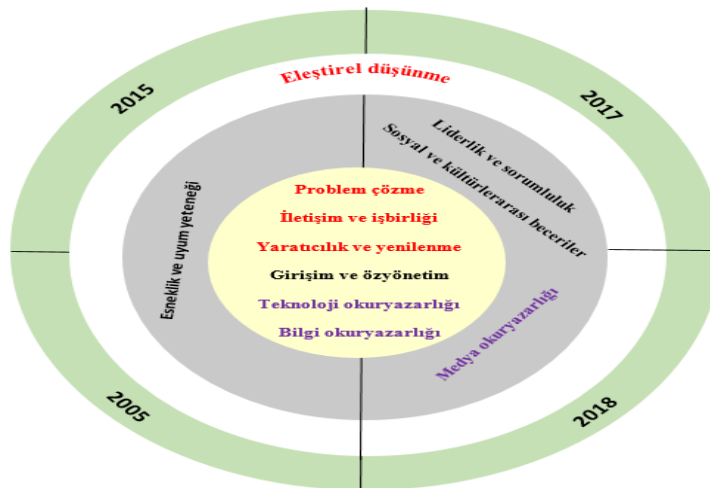
(1985) tarafından önerilen inandırıcılık, aktarılabirlik, tutarlılık ve teyit edilebilirlik ölçütlerinden yararlanılmıştır.

Bulgular

Araştırmadan elde edilen bulgular; Türkçe programlarının genel özellikleri ve temel yaklaşımları açısından 21. yüzyıl becerileri, Türkçe programlarının amaçlarında 21. yüzyıl becerileri, Türkçe programlarının kazanımlarında 21. yüzyıl becerileri, Türkçe programlarının öğrenme alanları ve temalarında 21. yüzyıl becerileri, Türkçe programlarının öğrenme öğretme sürecinde 21. yüzyıl becerileri, Türkçe programlarının değerlendirme ögesinde 21. yüzyıl becerileri olmak üzere temalaştırılmıştır.

Türkçe Dersi Öğretim Programlarının Genel Özellikleri ve Temel Yaklaşımları Açısından 21. Yüzyıl Becerileri

2005, 2015, 2017 ve 2018 Türkçe dersi öğretim programlarında genel özellikler ve temel yaklaşımlar açısından 21. yüzyıl becerilerine yer verilme durumu Şekil 1’de verilmiştir.

Şekil 1. Türkçe dersi öğretim programlarının genel özellikleri ve temel yaklaşımları açısından 21. yüzyıl becerileri⁴

⁴ Şekilde kırmızı ile yazılan beceriler öğrenme ve yenilenme becerilerini; siyah ile yazılan beceriler yaşam ve kariyer becerilerini; mor ile yazılan beceriler ise bilgi, medya ve teknoloji becerilerini ifade etmektedir.

Türkçe dersi öğretim programlarının genel özellikleri ve temel yaklaşımları (Vizyon, temel yaklaşım, temel felsefe, öğretim programlarının perspektifi, yetkinlikler, değerler ve temel beceriler bu kapsamda ele alınmıştır.) 21. yüzyıl becerileri açısından incelendiğinde, öğrenme ve yenilenme becerilerinden problem çözme, iletişim ve işbirliği, yaratıcılık ve yenilenme becerilerinin tüm programlarda vurgulandığı; ancak eleştirel düşünme becerisinin 2018 programında ele alınmadığı görülmektedir. Yaşam ve kariyer becerilerine bakıldığında ise girişim ve öz yönetim becerisine tüm programlarda yer verilirken, esneklik ve uyum yeteneğinin 2005 ve 2015; sosyal ve kültürlerarası beceriler ile liderlik ve sorumluluk becerisinin 2017 ve 2018 programlarında vurgulandığı görülmektedir. Bilgi, medya ve teknoloji becerilerinden bilgi ve teknoloji okuryazarlığı tüm programlarda yer alırken; medya okuryazarlığı ise 2017 ve 2018 programlarının temel felsefesi ve yetkinliklerinde yer bulmuştur.

2005, 2015, 2017 ve 2018 Türkçe programlarında genel özellikler ve temel yaklaşımlar açısından 21. yüzyıl becerilerinin ne şekilde yer aldığına ilişkin örnekler aşağıda verilmiştir (MEB, 2004; 2015; 2017; 2018).

Örneğin 2005 programının vizyonu programda şöyle ifade edilmiştir (MEB, 2005, s.75).

“Günümüzün ve geleceğin öğrencilerini yetiştirecek bu programla;

- *Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanan,*
- *Kendini ifade eden, iletişim kuran, iş birliği yapan, girişimci ve sorun çözen,*
- *Bilimsel düşünen, anlayan, araştıran, inceleyen, eleştiren, sorgulayan, yorumlayan,*
- *Haklarını ve sorumluluklarını bilen, çevresiyle uyumlu, şartlandırmaya karşı duyarlı,*
- *Okumaktan ve öğrenmekten zevk alan,*
- *Bilgi teknolojilerini kullanan, üreten ve geleceğine yön veren bireylerden oluşan bir toplum hedeflenmektedir.”*

2015 programının vizyonu programda şöyle ifade edilmiştir (MEB, 2015, s.3):

“Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın vizyonu;

1. *Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanan,*
2. *Kendini ifade eden, iletişim kuran, iş birliği yapan, girişimcilik ve sorun çözme kapasitesi gelişmiş,*
3. *Bilimsel düşünen, anlayan, araştıran, inceleyen, eleştiren, sorgulayan ve yorumlayan,*
4. *Haklarını ve sorumluluklarını bilen, öz güveni yüksek, çevresiyle uyumlu, görüş ve tezlerini gerekçe ve kanıtlarla destekleyerek yazılı ve sözlü olarak ifade edebilen,*
5. *Okuduklarını anlayarak eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirebilen, sentezleyebilen, okuma ve öğrenmeden zevk alan,*
6. *Bilgi teknolojilerini güvenli bir şekilde kullanarak bilgi edinme, oluşturma ve paylaşma becerileri gelişmiş bireyler yetiştirmektir.”*

2017 programının temel felsefesi açıklanırken programda şu ifadelere yer verilmiştir (MEB, 2017, s.3):

“...Günümüzün sosyal ve ekonomik koşullarında etkin rol oynayabilecek bireyler yetiştirebilmek ülkelerin uluslararası alanda rekabet edebilirliği ile doğrudan ilişkilidir. Bu durum, ülkeleri sorumluluk sahibi, problem çözebilen, karar verme becerileri gelişmiş, eleştirel ve inovatif düşünebilen bireyler yetiştirmeye imkan sağlayacak bir eğitim modeli arayışına yönlendirmektedir...”

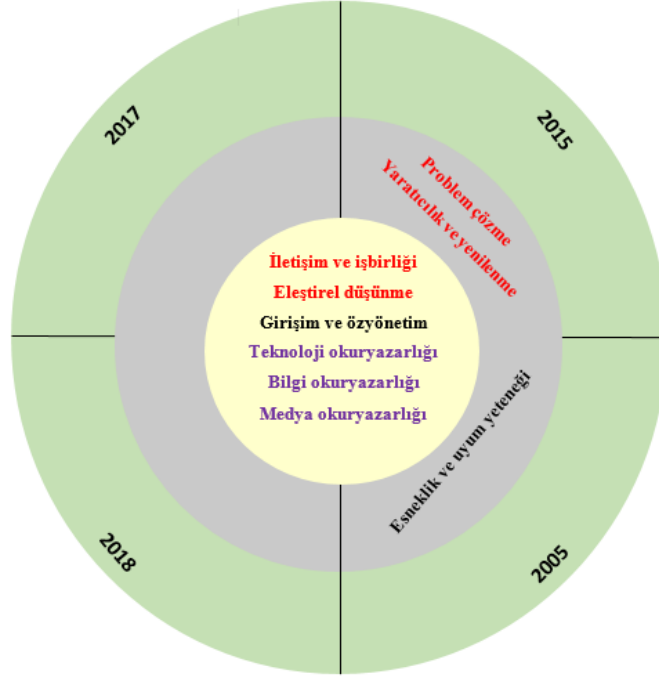
2018 programında yer verilen yetkinlikler programda şöyle açıklanmıştır (MEB, 2018, s. 4):

“Öğrencilerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde; kişisel, sosyal, akademik ve iş hayatlarında ihtiyaç duyacakları beceri yelpazeleri olan yetkinlikler Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde (TYÇ) belirlenmiştir. TYÇ sekiz anahtar yetkinlik belirlemekte ve aşağıdaki gibi tanımlamaktadır:

1. *Anadilde iletişim*
2. *Yabancı dillerde iletişim*
3. *Matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler*
4. *Dijital yetkinlik*
5. *Öğrenmeyi öğrenme*
6. *Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler*
7. *İnisiyatif alma ve girişimcilik*
8. *Kültürel farkındalık ve ifade”*

Türkçe Dersi Öğretim Programlarının Amaçlarında 21. Yüzyıl Becerileri

2005, 2015, 2017 ve 2018 Türkçe dersi öğretim programlarında amaçlar açısından 21. yüzyıl becerilerine yer verilme durumu Şekil 2’de verilmiştir.

Şekil 2. Türkçe dersi öğretim programlarının genel ve özel amaçlarında 21. yüzyıl becerileri

Türkçe dersi öğretim programlarının amaçları incelendiğinde, öğrenme ve yenilenme becerilerinden iletişim ve işbirliği ile eleştirel düşünme becerilerinin tüm programlarda vurgulandığı, ancak problem çözme ile yaratıcılık ve yenilenme becerilerinin yalnızca 2005 ve 2015 programlarında ele alındığı görülmektedir. Yaşam ve kariyer becerilerinden girişim ve özyönetim becerisi tüm programların amaçlarında vurgulanırken, esneklik ve uyum becerisinin 2005 ve 2015 programlarında yer bulduğu görülmüştür. Sosyal ve kültürlerarası beceriler ile liderlik ve sorumluluk becerilerinin ise programların amaçlarında doğrudan vurgulanmadığı görülmektedir. Bilgi, medya ve teknoloji becerilerine bakıldığında tüm programlarda bilgi, teknoloji ve medya okuryazarlığı becerilerinin vurgulandığı görülmektedir.

2005, 2015, 2017 ve 2018 Türkçe dersi öğretim programlarının amaçlarında 21. yüzyıl becerilerinin ne şekilde yer aldığına ilişkin örnekler aşağıda verilmiştir (MEB, 2004; 2015; 2017; 2018).

2005 programının genel amaçlarından bazıları şöyledir (MEB, 2005, s.18):

“Türkçe öğretiminin amacı, Türk Millî Eğitimin genel amaçları ve temel ilkelerine uygun olarak öğrencilerin:

...

Bilimsel, yapıcı, eleştirel ve yaratıcı düşünme, kendini ifade etme, iletişim kurma, işbirliği yapma, problem çözme ve girişimcilik gibi temel becerilerini geliştirmek,

Bilgiyi araştırma, keşfetme, yorumlama ve zihninde yapılandırma becerilerini geliştirmek,

Bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretme becerilerini geliştirmek,

Bilgi teknolojilerini kullanarak okuma, metinler arası anlam kurma ve öğrenme becerilerini geliştirmek,

Kitle iletişim araçlarıyla aktarılanları sorgulamalarını sağlamak,

Kişisel, sosyal ve kültürel yönlerden gelişmelerini sağlamaktır.

...”

2015 programının genel amaçlarından bazıları şöyledir (MEB, 2015, s.5):

“Türkçe öğretiminin amacı, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’nda ifade edilen Türk millî eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda öğrencilerin;

...

Bilimsel, yapıcı, eleştirel ve yaratıcı düşünme, kendini ifade etme, iletişim kurma, iş birliği yapma, problem çözme ve girişimcilik gibi temel becerilerini geliştirmek,

Bilgiyi araştırma, keşfetme, yorumlama ve zihinde yapılandırma becerilerini geliştirmek,

Basılı materyaller ile çoklu medya kaynaklarından bilgiye erişme, bilgiyi kullanma ve üretme becerilerini geliştirmek,

Çoklu medya ortamlarında aktarılanları sorgulamalarını sağlamak,

... amaçlanmıştır.”

2017 ve 2018 programlarının özel ve genel amaçlarından bazıları programlarda şöyle belirtilmiştir (MEB, 2017, s.10; 2018, s.8):

“... Türkçe Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin;

...

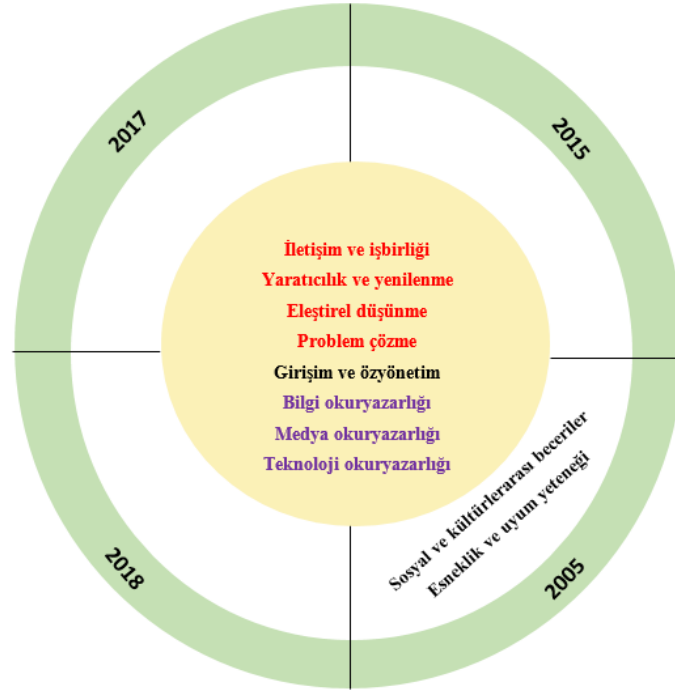
Basılı materyaller ile çoklu medya kaynaklarından bilgiye erişme, bilgiyi düzenleme, sorgulama, kullanma ve üretme becerilerinin geliştirilmesi,

Okuduklarını anlayarak eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmelerinin ve sorgulamalarının sağlanması

.... amaçlanmıştır.”

Türkçe Dersi Öğretim Programlarının Kazanımlarında 21. Yüzyıl Becerileri

2005, 2015, 2017 ve 2018 Türkçe dersi öğretim programlarında kazanımlar açısından 21. yüzyıl becerilerine yer verilme durumu Şekil 3'te verilmiştir.

Şekil 3. Türkçe dersi öğretim programlarının kazanımlarında 21. yüzyıl becerileri

2005, 2015, 2017 ve 2018 Türkçe dersi öğretim programlarının kazanımları 21. yüzyıl becerilerine yer verme durumu açısından incelendiğinde, tüm programlarının kazanımlarında farklı oranlarda olmakla birlikte öğrenme ve yenilenme ile bilgi, medya ve teknoloji becerilerinin tümüne yer verildiği görülmüştür. 2005, 2015, 2017 ve 2018 programlarının kazanımları ortak olarak öğrenme ve yenilenme becerileri ve bilgi, iletişim ve teknoloji becerilerinin tümünü barındırırken; yaşam ve kariyer becerilerinden ise girişim ve özyönetim becerisini barındırmaktadır. Yaşam ve kariyer becerilerinden sosyal ve kültürlerarası beceriler ile esneklik ve uyum yeteneği yalnızca 2005 programının kazanımlarında kendilerine yer bulurken; liderlik ve sorumluluk becerisine ise programların kazanımlarında yer verilmediği görülmektedir. Bu bağlamda 2005 programının Atatürkçülük kazanımları da dâhil olmak üzere 21. yüzyıl becerileri bakımından en kapsamlı program kazanımlarına sahip olduğu

görülmüştür. Ayrıca tüm programların kazanımlarında sınıf düzeyi arttıkça 21. yüzyıl becerilerine yer verilme durumunun arttığı söylenebilir.

2005, 2015, 2017 ve 2018 Türkçe dersi öğretim programlarında kazanımlar açısından 21. yüzyıl becerilerinin ne şekilde yer aldığına ilişkin örnekler aşağıda verilmiştir (MEB, 2004; 2015; 2017; 2018).

2005 programı kazanım örnekleri (MEB, 2005, s.119-122):

- *“Sorgulayarak dinler.*
- *Bilgi edinmek için, haber, sunu, belgesel vb. dinler ve izler.*
- *Konuşmasını, konuşma içeriğini ve konuşma ortamını değerlendirir.*
- *Metindeki anlam bakımından çelişkili ifadeleri saptar.*
- *Sorgulayıcı okur.*
- *Gazete ve dergi okur.*
- *Görgü kurallarına ve değerlere (millî, manevî, kültürel, ahlaki, sosyal vb.) uygun konuşur.*
- *Farklı düşünmeye yönlendiren ifadeleri dikkate alarak okur.”*

2015 programı kazanım örnekleri (MEB, 2015, s.16-17):

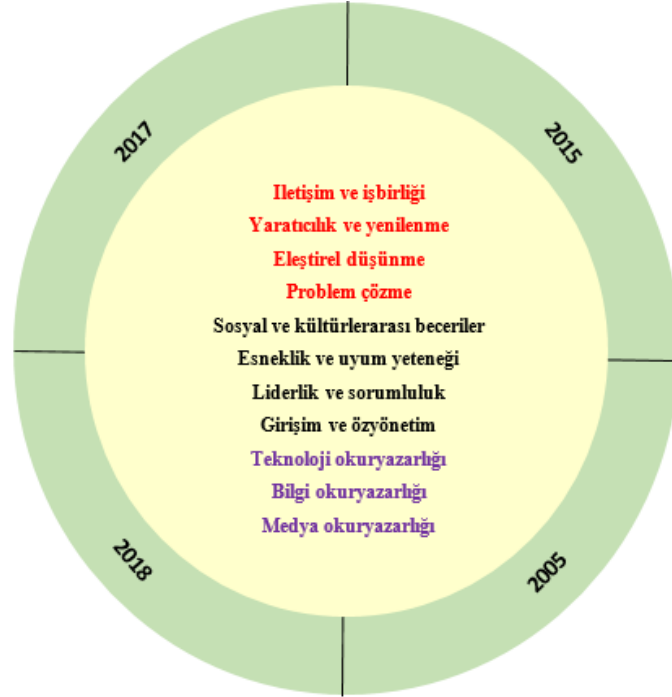
- *“Akranlarıyla ve yetişkinlerle bir konuyu konuşur/tartışır.*
- *Topluluk önünde konuşur.*
- *Okuduğu metindeki olayları ve işlemleri oluş sırasına göre açıklar.*
- *Yazdıklarını kontrol ederek ifade, harf, noktalama gibi yanlışları varsa bunları belirler ve düzeltir.”*

2017 ve 2018 programları kazanım örnekleri (MEB, 2017, s.23, 28, 31, 35; 2018, s.21, 29-31, 33):

- *“Dinlediği/izlediği metni anlatır.*
- *Çerçevesi belirli bir konu hakkında konuşur.*
- *Okudukları ile ilgili çıkarımlar yapar.*
- *Yazdıklarını düzenler.*
- *Sınıf içindeki tartışma ve konuşmalara katılır.*
- *Kısa ve basit dijital metinlerdeki mesajı kavrar.*
- *Medya metinlerini değerlendirir.”*

Türkçe Dersi Öğretim Programlarının Öğrenme Alanları ve Temalarında 21. Yüzyıl Becerileri

2005, 2015, 2017 ve 2018 Türkçe dersi öğretim programlarında öğrenme alanları ve temalar açısından 21. yüzyıl becerilerine yer verilme durumu Şekil 4’te verilmiştir.

Şekil 4. Türkçe dersi öğretim programlarının öğrenme alanları, temalar, metin özellikleri ve konu önerilerinde 21. yüzyıl becerileri

2005, 2015, 2017 ve 2018 Türkçe dersi öğretim programları öğrenme alanları, temalar, metinlerin nitelikleriyle ilgili açıklamalar ve konu önerileri bağlamında (içerik ögesi doğrultusunda) incelendiğinde; öğrenme alanları ve temaların 21. yüzyıl becerilerinden öğrenme ve yenilenme, yaşam ve kariyer ile bilgi, medya ve teknoloji becerilerini içerecek nitelikte olduğu görülmektedir.

2005, 2015, 2017 ve 2018 Türkçe dersi öğretim programlarında yer alan temalar ve konu örneklerinde 21. yüzyıl becerilerinin ne şekilde yer aldığına ilişkin örnekler aşağıda verilmiştir (MEB, 2004; 2015; 2017; 2018).

2005 programı tema ve konu örnekleri (MEB, 2005, s. 130):

- “... ”
- **Değerlerimiz:** Türkçemiz, Türk kültürü (bayramlar ve törenler, türkü, halk oyunları, vatan, kahramanlık, bayrak vb.), Türk büyükleri (Atatürk, Fatih Sultan Mehmet, Mevlânâ, Hacı Bektaş-ı Velî, Yunus Emre, Mimar Sinan, Nasrettin Hoca vb.)
- **Yenilikler ve Gelişmeler:** Bilgi ve iletişim teknolojisindeki gelişmeler (telefon, bilgisayar vb.), sosyal değişimler, keşifler, buluşlar vb.
- **Birey ve Toplum:** Duygular (mutluluk, sevgi, üzüntü...), beğeniler, büyüme, aile, ev, okul, misafir, engelliler, yaşlılar, demokrasi, dayanışma, barış, hoşgörü, kurallar vb.
- “... ”

2015 programı tema ve konu örnekleri (MEB, 2015, s.9):

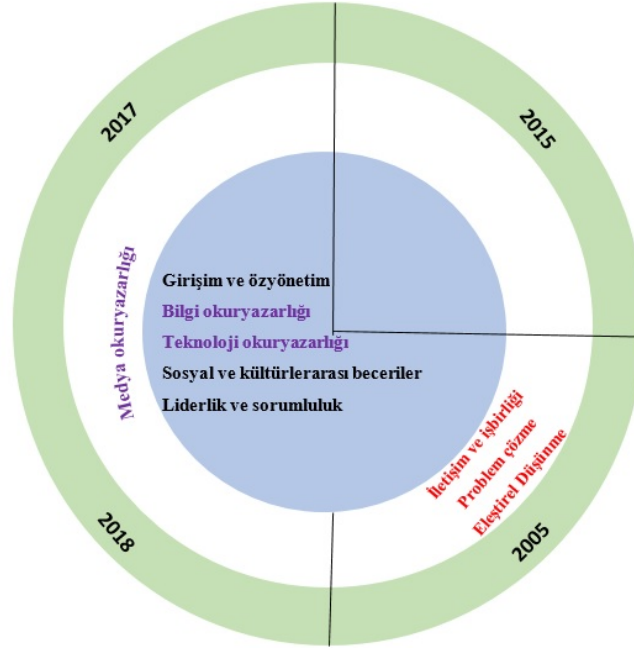
- “... ”
- **Vatandaşlık Bilinci:** Eşitlik, özgürlük, sorumluluk, görev bilinci, adalet, hukukun üstünlüğü, çalışma, üretme, paylaşma, emeğin değeri, vergi bilinci, tüketici bilinci vb.
- **Bilim ve Teknoloji:** Teknoloji, ulaşım, iletişim, haberleşme, sosyal medya, merak duygusu, keşif ve icatlar vb.
- “... ”

2017-2018 programları tema ve konu örnekleri (MEB, 2017, s.18-19; 2018, s.16-17):

- “... ”
- **İletişim:** Aile iletişimi, bilgi iletişimi, diğer canlılarla iletişim, etkili iletişim, iletişim becerileri, insanlarla iletişim, kitle iletişim araçları, komşuluk, kültürel iletişim, kültürler arası iletişim, medya okuryazarlığı, öğrenci hareketliliği, öğrenci öğretmen iletişimi vb.
- **Hak ve Özgürlükler:** Bireysel haklar, birinci kuşak haklar, çocuk hakları, demokrasi, din ve vicdan özgürlüğü, düşünce özgürlüğü, eğitim hakkı, engelli hakları...
- **Kişisel Gelişim:** Başarı, beceri, çalışkanlık, çatışma yönetimi, empati, girişimcilik, karar verme, kendini tanıma, kişilik tipleri, meslek seçimi, motivasyon, öğrenmeyi öğrenme, olumlu düşünme, öz denetim, öz eleştiri, öz güven, öz saygı, sorumluluk, sosyal gelişim, yetenek, yeterlilik, zaman yönetimi vb.
- **Bilim ve Teknoloji:** Bilim insanları, bilim okuryazarlığı, bilişim okuryazarlığı, etik, girişimcilik, haberleşme, hayal gücü, iletişim, keşif ve icatlar, matematik okuryazarlığı, merak duygusu, olay, olgu, patent, sosyal medya, tasarım, teknoloji, telif, ulaşım, yenilikçilik vb.
- “... ”

Türkçe Dersi Öğretim Programlarının Öğrenme Öğretme Sürecinde 21. Yüzyıl Becerileri

2005, 2015, 2017 ve 2018 Türkçe dersi öğretim programlarında öğrenme öğretme süreci açısından 21. yüzyıl becerilerine yer verilme durumu Şekil 5'te verilmiştir.

Şekil 5. Türkçe dersi öğretim programlarının öğrenme öğretme sürecinde 21. yüzyıl becerileri

Türkçe dersi öğretim programlarında öğrenme öğretme sürecine ilişkin açıklamalara göre 2005 programında öğrenme ve yenilenme becerilerinden özellikle işbirliği ve iletişim, eleştirel düşünme ile problem çözme becerilerinin; yaşam ve kariyer becerilerinden girişim ve özyönetim becerileri, sosyal ve kültürlerarası beceriler ile liderlik ve sorumluluk becerilerinin; bilgi, medya ve teknoloji becerilerinden ise bilgi ve teknoloji okuryazarlığı becerilerinin vurgulandığı görülmektedir. 2015 programında öğrenme öğretme süreci ile ilgili herhangi bir açıklamaya, dolayısıyla herhangi bir 21. yüzyıl becerisine de rastlanmamıştır. 2017 ve 2018 programlarında ise öğrenme öğretme süreciyle ilgili açıklamalarda öğrenme ve yenilenme becerilerine yer verilmezken, yaşam ve kariyer becerilerinden girişim ve özyönetim becerileri, sosyal ve kültürlerarası beceriler ile liderlik ve sorumluluk becerilerinin; bilgi, medya ve

teknoloji becerilerinin ise tümünün vurgulandığı görülmektedir. Programların hiçbirinin öğretme-öğrenme sürecinde öğrenme ve yenilenme becerilerinden yaratıcılık ve yenilenme becerilerine; yaşam ve kariyer becerilerinden ise esneklik ve uyum becerilerine yer verilmediği görülmektedir.

2005, 2017 ve 2018 Türkçe dersi öğretim programlarında öğrenme öğretme süreci açısından 21. yüzyıl becerilerinin ne şekilde yer aldığına ilişkin örnekler aşağıda verilmiştir (MEB, 2004; 2015; 2017; 2018).

2005 programında öğrenme öğretme süreci açıklanırken kullanılan ifadelerden bir kısmı şöyledir (MEB, 2005, s.124):

“... Öğrenci kendi öğrenmesinde etkin bir rol üstlenmeli, sadece kitap okuyarak ve öğretmeni dinleyerek bilgi edinmeyi yeterli görmemelidir. Sınıfta arkadaşlarıyla tartışarak, görüşlerini açıklayarak, sorgulayarak, başka arkadaşlarına aktararak öğrenme sürecine katılmalıdır. Öğrenciler alıştırma yapmak yerine; gerçek yaşamlarında karşılaştıkları sorunları ele almalı ve bu sorunları kendileri çözmelidir. Bu nedenle öğrenme sürecinde sorunları çözmeye ağırlık verilmelidir... Sorunlar; işlenen metinden, öğrencinin kendi yaşantısından ya da sınıf-okul ortamından seçilebilir. Sorunlara iş birliği içinde çözümler bulunmalı, uygun çözüm önerileri seçilmeli, paylaşılmalı ve uygulamaya aktarılmalıdır. Üretilen çözümlerin farklı ve özgün olmasına dikkat edilmelidir...”

2017-2018 programlarında öğrenme öğretme süreci şöyle açıklanmıştır (MEB, 2017, s.10-11; 2018, s.8-9):

“...Öğrencilerin öğrenme öğretme sürecine aktif katılımı sağlanmalı ve öğrenciler kendi öğrenmelerinin sorumluluğunu almaları konusunda teşvik edilmelidir. Öğrencilerin öğrendiklerini içinde yaşadıkları sosyokültürel ve çevresel durumlarla ilişkilendirmelerine imkân sağlayan, aktif olarak katılabileceği etkinlik ve çalışmalara yer verilmelidir. Bu tarz etkinlik ve çalışmalar öğrenmeyi daha anlamlı ve kalıcı kılmakla birlikte öğrencilerin öğrenmeye karşı olumlu tutum geliştirmelerine katkı sağlayacaktır... Öğrenme öğretme sürecinde mümkün olduğunca bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanılmalıdır. Bu teknolojilerin kullanılması öğretim stratejilerini zenginleştirirken aynı zamanda öğrencilerin öğrenmelerini destekleyecektir...”

Türkçe Dersi Öğretim Programlarının Değerlendirme Ögesinde 21. Yüzyıl Becerileri

2005, 2015, 2017 ve 2018 Türkçe dersi öğretim programlarında değerlendirme açısından 21. yüzyıl becerilerine yer verilme durumu Şekil 6'da verilmiştir.

Şekil 6. Türkçe dersi öğretim programlarının değerlendirme ögesinde 21. yüzyıl becerileri

Türkçe dersi öğretim programlarında benimsenen değerlendirme yaklaşımları 21. yüzyıl becerileri açısından incelendiğinde, tüm programların öğrenme ve yenilenme becerilerinden iletişim ve işbirliği ile eleştirel düşünme becerilerine; yaşam ve kariyer becerilerinden ise girişim ve özyönetim becerilerine yer verdiği söylenebilir. Bununla birlikte 2017 ve 2018 programlarının ayrıca yaşam ve kariyer becerilerinden sosyal ve kültürel becerilere de yer verdiği görülmektedir. Programlardan hiçbirinin değerlendirme ögesinde öğrenme ve yenilenme becerilerinden problem çözme ile yaratıcılık ve yenilenme becerilerine; yaşam ve kariyer becerilerinden liderlik ve sorumluluk ile esneklik ve uyum becerilerine; bilgi, medya ve teknoloji becerilerine yer verilmediği görülmektedir.

2005, 2015, 2017 ve 2018 Türkçe programlarında değerlendirme açısından 21. yüzyıl becerilerinin ne şekilde yer aldığına ilişkin örnekler aşağıda verilmiştir (MEB, 2004; 2015; 2017; 2018):

2005 programında değerlendirme ögesi açıklanırken şu cümlelere rastlanmaktadır (MEB, 2005, s.127):

“...Ölçme ve değerlendirme çalışmaları iki şekilde yürütülmektedir. Bunlar öğrencinin, kendini ölçmesi ve değerlendirmesi ile öğretmenin öğrencinin gelişim düzeyini ve öğrenme sürecini ölçmesi ve değerlendirmesi; ayrıca kullanılan yöntem ve teknikleri değerlendirmesini kapsamaktadır...”

2015 programında değerlendirme ögesi açıklanırken şu cümlelere rastlanmaktadır (MEB, 2015, s.14):

“...Öğrencilerin kendi yazdıklarını kontrol ederek hatalarını belirleme ve düzeltmelerine yönelik uygulamalar yapılmalıdır...”

2017 ve 2018 programlarında değerlendirme ögesi açıklanırken şu cümlelere rastlanmaktadır (MEB, 2017, s.11; 2018, s.9):

“...Öğrencilerin kendi öğrenmelerinin sorumluluğunu almalarında öz değerlendirme becerisini edinmeleri önemli bir rol oynamaktadır. Bu bakımdan yapılan etkinlikler sonunda öğrencilere “Bu etkinlikten ne öğrendiniz?”, “Bu etkinliği daha iyi yapabilir miydiniz? Nasıl?” vb. sorular yöneltilerek ya da az sayıda ölçütten oluşan formlar verilerek öz değerlendirme yapmaları teşvik edilmelidir. Öğrenci düzeyine uygun, öğrenciyi zorlamayan, öğrenmeyi pekiştirirken aynı zamanda yapmaktan zevk alabileceği performans çalışmaları ve projelerde bu sınıf düzeylerinde öğrencilerin bilişsel, psikomotor ve duyuşsal becerilerinin ölçülmesinde tam amaçlı kullanılabilir...”

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

20. yüzyılın ortalarında başlayan ve günümüzde de devam eden paradigmatik değişimler, birçok alanda olduğu gibi eğitim alanında da değişmeyi zorunlu kılmıştır (Ocak, 2016). İçinde bulunduğumuz çağda eğitim ve öğretim programları, öğrencilerde geliştirilmesi gereken becerileri artırmakta ve farklılaştırmakta; özellikle de 21. yüzyıl becerilerine vurgu yapmaktadır. Toplumsal yaşamdaki değişimler ile öğrenme alanındaki yönelimler eğitim programlarını yönlendirmekte; bu bağlamda eğitim ve öğretim programları küreselleşme ve

teknolojiden doğrudan etkilenmektedir. Bu iki etmen programlarda 21. yüzyıl becerileri konusunu öne çıkarmaktadır (Gültekin, 2014). Eğitim alanındaki değişimlerin lokomotifi durumunda olan öğretim programları, paradigmatik değişim ve bilgilerin uygulamaya yansıtılabilmesi bağlamında oldukça önemli bir konumdadır. Otuz, Görkaş-Kayabaşı ve Ekici'ye (2018) göre de, 21. yüzyılın gerektirdiği becerilerin derslerle entegrasyonunun en önemli aracı öğretim programlarıdır. Türkçe dersi öğretim programı da barındırdığı öğrenme alanlarının başarıya ulaşmasıyla birlikte öğrencileri 21. yüzyıl yaşamına hazırlama konusunda eğitim ve öğretim paydaşlarına katkı sağlayacak olan bir öğretim programıdır (Akpınar, 2009). Bu bağlamda 2005, 2015, 2017 ve 2018 Türkçe dersi öğretim programlarının 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesini amaçlayan bu araştırmanın bir sonucuna göre, Türkçe dersi öğretim programlarının temel yaklaşımları ve genel vurgularında 21. yüzyıl becerilerinden özellikle öğrenme ve yenilenme becerileri ile bilgi, medya ve teknoloji becerileri; kısmen de yaşam ve kariyer becerileri farklı yoğunluklarda olmakla birlikte yer bulmaktadır. Özellikle 2017 ve 2018 programlarının temel yaklaşımları ve genel vurgularında 21. yüzyıl becerilerinin diğer programlara göre daha fazla vurgulandığı görülmektedir. Nitekim Gelen (2017), yenilenen öğretim programlarında tanımlanmış sekiz anahtar yeterliliğin kaynaklarından birinin de 21. yüzyıl becerileri olduğunu belirtmektedir.

Bu alanda yapılan çalışmalar incelendiğinde Türkçe dersi öğretim programıyla birlikte diğer programların da 21. yüzyıl becerilerini kapsama durumlarının incelendiği görülmektedir. Örneğin Kaymakcı (2009), 2005 yılında hazırlanan Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının vizyonunda 21. yüzyıl becerilerinin önemli bir yer tuttuğunu ifade etmektedir. Hatta Kaymakcı'ya (2009) göre bu programın iddiası 21. yüzyıla uygun insan tipini yetiştirmek olarak belirlenmiştir. Otuz, Görkaş-Kayabaşı ve Ekici (2018), 2017 Sosyal Bilgiler dersi öğretim programını inceledikleri çalışmalarında bu programın sekiz anahtar yetkinlikle ilgili olarak yapılan vurgular dolayısıyla esneklik ve uyum, liderlik ve sorumluluk,

bilgi okuryazarlığı vb. gibi bazı 21. yüzyıl becerilerini barındırdığını belirtmişlerdir. Yağız (2008) tarafından gerçekleştirilen ve 2005 İlköğretim Fen ve Teknoloji dersi öğretim programında verilen ünite etkinlik örneklerinin düşünme becerileri açısından incelenmesini amaçlayan çalışmada ise, programın 21. yüzyıl becerilerinden özellikle eleştirel düşünme becerisini vurguladığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Bu araştırmanın başka bir sonucuna göre öğrenme ve yenilenme becerilerinden iletişim ve işbirliği ile eleştirel düşünme becerileri tüm programların amaçlarında vurgulanmış, problem çözme ile yaratıcılık ve yenilenme becerileri ise yalnızca 2005 ve 2015 programlarında ele alınmıştır. Yaşam ve kariyer becerilerinden girişim ve özyönetim becerisi tüm programların amaçlarında vurgulanırken, esneklik ve uyum becerisi yalnızca 2005 ve 2015 programlarında yer almıştır. Sosyal ve kültürlerarası beceriler ile liderlik ve sorumluluk becerisi ise hiçbir programın amacında doğrudan vurgulanmamıştır. Bu kapsamda, içinde bulunduğumuz yüzyılda oldukça önemli beceriler olan sosyal ve kültürlerarası beceriler ile liderlik ve sorumluluk becerilerinin özellikle son programların amaçlarında yer almamasının bir eksiklik olduğu söylenebilir. Bununla birlikte; 2005, 2015, 2017 ve 2018 programlarının amaçlarında bilgi, medya ve teknoloji okuryazarlığı becerilerinin tümü vurgulanmıştır. Özellikle bilgi, medya ve teknoloji okuryazarlığı bağlamında düşünüldüğünde, bu becerilere verilen önemin son yıllarda genişleyen bilgi, medya, iletişim, teknoloji kavramlarının anlam sahası ve içeriği ile doğru orantılı olarak arttığı ve programlarda yer aldığı çıkarımı yapılabilir. Sayın ve Göçer (2016) tarafında yapılan araştırmada da bu araştırmanın sonucuyla paralel bir sonuç ortaya çıkmış; 6, 7 ve 8. sınıflar Türkçe dersi öğretim programının (2005) amaç ve kazanımlarında bilgi, medya ve teknoloji okuryazarlığı becerileri şemsiyesi altındaki medya okuryazarlığı becerisine büyük oranda yer verildiği görülmüştür. Çeçen (2014) tarafından gerçekleştirilen araştırmada da 6, 7 ve 8. sınıflar Türkçe dersi öğretim programının (2005) amaçlarının medya okuryazarlığı becerisiyle ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Programlar kazanımları açısından incelendiğinde kazanımların ortak bir şekilde öğrenme ve yenilenme becerileri ve bilgi, medya ve teknoloji becerilerinin tümünü barındırdığı; yaşam ve kariyer becerilerinden ise girişim ve özyönetim becerilerini barındırdığı görülmektedir. Yaşam ve kariyer becerilerinden sosyal ve kültürlerarası beceriler ile esneklik ve uyum yeteneği yalnızca 2005 programının kazanımlarında vurgulanmış; liderlik ve sorumluluk becerisine ise programların kazanımlarında yer verilmemiştir. Söylemez (2018) tarafından gerçekleştirilen ve 2018 Türkçe dersi öğretim programının üst düzey düşünme becerileri açısından değerlendirilmesini amaçlayan araştırma sonuçlarına göre programın kazanımlarında eleştirel düşünme ve yansıtıcı düşünme becerilerinin vurgulandığı; yaratıcı düşünme ve problem çözme ile ilgili olan kazanımlarınsa az olduğu tespit edilmiştir. 2017 Türkçe dersi öğretim programı kazanımlarını 21. yüzyıl becerileri açısından inceleyen Bal (2018), bu araştırmayla paralel olarak programda öğrenme ve yenilenme becerileri ile bilgi, medya ve teknoloji becerilerinin daha fazla yer aldığını; yaşam ve kariyer becerilerine çok az yer verildiğini belirtmektedir. Bal (2018), programın temel becerilerinde 21. yüzyıl becerilerinin öne çıkarıldığını, buna rağmen kazanım boyutunda eksiklikler olduğunu ifade etmektedir.

Bu araştırmanın başka bir sonucuna göre 2005 programının kazanımları diğer programlara göre daha fazla 21. yüzyıl becerisi barındırmaktadır. Bu durumun 2005 programının diğer programlara oranla daha kapsamlı olmasına bağlı olduğu düşünülmektedir. Ayrıca bu araştırmanın sonucunda tüm programlarda sınıf düzeyi arttıkça 21. yüzyıl becerilerine yer verilme durumunun arttığı görülmektedir. Ananiadou ve Claro (2009) tarafından gerçekleştirilen araştırmaya göre Türkiye'deki ilk ve ortaokulların öğretim programlarında (2005) öğrencilere kazandırılması amaçlanan beceriler; iletişim, araştırma, problem çözme, karar verme, bilgi ve iletişim teknolojileri becerileri olarak sıralanmıştır.

2005 yılından sonra geliştirilen öğretim programlarının amaçlarında da bu becerilere yer verilmeye devam edildiği söylenebilir.

Araştırmanın başka bir sonucu 2005, 2015, 2017 ve 2018 Türkçe dersi öğretim programlarının, içerik olarak 21. yüzyıl becerilerinden öğrenme ve yenilenme, yaşam ve kariyer ile bilgi, medya ve teknoloji becerilerini kapsayacak nitelikte olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda Yaman, Taflan ve Çolak (2009), 21. yüzyılın yetiştirmeyi amaçladığı bireylerin taşınması gereken temel becerileri öğrencilere kazandırmada Türkçe dersinin ayrı bir yeri olduğunu belirtmektedir. Türkçe dersleri bilgi değil, beceri dersleridir. Bu derste öğrencilerin dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesi hedeflenmekte ve bu hedefe ulaşmak için çeşitli materyallerden yararlanılmaktadır. Bu yüzden günlük yaşam ilişkisi içeren her türlü dinleme-okuma metni ve yazma-konuşma konusu Türkçe derslerinde kullanılabilir. Bu yönüyle Türkçe dersi, 21. yüzyıl becerilerinin öğrencilere çeşitli bağlam ve içeriklerde kazandırılması için oldukça uygun bir derstir.

Araştırmanın başka bir sonucuna göre öğrenme öğretme süreciyle ilgili olarak 2005 Türkçe dersi öğretim programı daha çok öğrenme ve yenilenme becerilerini, 2017 ve 2018 programları ise bilgi, medya ve teknoloji becerilerini vurgulamaktadır. Bu bağlamda son iki programın küreselleşme ve teknolojinin etkisiyle değişen paradigma ve dünya koşullarına uyum sağlamaya çalıştığı, bireylerin bu doğrultuda beceriler kazanması gerekliliğini öne çıkardığı söylenebilir. Bu alanda yapılan çalışmalar da, 21. yüzyıl becerilerinin bütünlük içeren bir bakış açısıyla öğretim süreciyle ilişkilendirilmesi gerektiğini göstermektedir (Chu, Reynolds, Tavares, Notari ve Lee, 2017; Suto,2013).

Türkçe dersi öğretim programlarında benimsenen değerlendirme yaklaşımları 21. yüzyıl becerileri açısından incelendiğinde tüm programların öğrenme ve yenilenme becerilerinden iletişim ve işbirliği ile eleştirel düşünme becerilerine; yaşam ve kariyer becerilerinden ise girişim ve özyönetim becerilerine yer verdiği söylenebilir. Bununla birlikte

2017 ve 2018 programlarının ayrıca yaşam ve kariyer becerilerinden sosyal ve kültürlerarası becerilere de yer verdiği görülmektedir. Bununla birlikte hiçbir programın değerlendirme ögesinin bilgi, medya ve teknoloji becerilerini içermediği de görülmektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde programların değerlendirme ögelerinde 21. yüzyıl becerilerine yeterince yer verilmediği görülmektedir. Oysaki öğretim programının ögelerinin birbirleriyle tutarlı olması, öğretim programının başarıya ulaşmasında oldukça etkili bir husustur. Değerlendirme ögesinin, programın diğer ögelerinin yapı ve içerikleriyle tutarlı olacak şekilde hazırlanması halinde geçerli ve güvenilir değerlendirme etkinliklerinden bahsedilebilir. Programların genel olarak, ögeleri itibarıyla birbirini destekleyici bir biçimde oluşturulması, amaçlara etkili bir şekilde ulaşılmasını sağlayacaktır.

Metais (2003), son yıllarda ilköğretim programlarındaki yönelimleri incelediği çalışmasında programların çağın gerektirdiği bilgi ve becerilere göre yeniden gözden geçirildiğini ve bu yönde reformlara gidildiğini saptamıştır. Ancak Wagner (2008b) eğitim programlarının 21. yüzyıl becerileri açısından iyi programlanmadığını ve yürütülmediğini belirterek öğrencilerin okullarda öğrendikleri bilgi ve beceriler ile yaşamlarında ihtiyaç duydukları beceriler arasında boşluklar olduğunu vurgulamaktadır. Bu sorunun çözülmesi ve 21. yüzyıl becerilerinin eğitim programlarına dâhil edilmesi için Gordon ve diğerleri (2009'dan aktaran: Voogt ve Roblin, 2012) bazı öneriler sunmuşlardır. Bu önerilere göre ilk olarak eğitim programlarında var olan derslere çağın ihtiyaçlarıyla paralel bir şekilde yenileri eklenmeli ya da bu derslerin içeriklerinde değişikliklere gidilmelidir. İkincisi, eğitim programlarında 21. yüzyıl becerilerinin gelişmesini sağlayacak disiplinlerarası çalışmalara daha fazla yer verilmelidir. Son olarak ise okul derslerinin geleneksel yapısı dönüştürülmeli ve okullar öğrenen organizasyonlar olarak kabul edilmeli, eğitim programları da buna göre hazırlanmalıdır.

Bu araştırmanın bulgu ve sonuçları doğrultusunda uygulayıcılara ve araştırmacılara yönelik getirilebilecek önerilerden ilki, öğretim programlarının hazırlanması sürecinde çağın gerektirdiği bilgi, beceri ve alışkanlıkların göz önünde bulundurulmasıdır. Programın tüm öğelerinin birbirleriyle olan ilişkisi göz önünde bulundurularak, becerileri içerme durumu bakımından tutarlı öğretim programları hazırlanmalıdır. Bununla birlikte, program uygulayıcılarının da programları uygularken bu hususlara dikkat etmeleri gerekmektedir. Bu kapsamda Türkçe programlarının 21. yüzyıl becerilerine yer verme durumuna ilişkin uygulama sürecinde yer alan öğretmenlerin görüşlerini belirlemeye dönük farklı araştırmalar desenlenebilir. Resmi programın yanında bir de gerçek, yaşayan program olduğu gerçeği unutulmamalıdır. Bu kapsamda Türkçe programlarının 21. yüzyıl becerilerine yer verme durumuna ilişkin uygulama sürecini gözlemlemeye dönük araştırmalar gerçekleştirilebilir. Ayrıca Türkçe ders kitapları 21. yüzyıl becerilerini geliştirmeye uygunluk bakımından incelenebilir.

Teşekkür

Bulguların sunumunda kullanılan şekiller için verdiği destekten ötürü Arş. Gör. Gonca BABADAĞ'a teşekkür ederiz.

Kaynakça

- Akpınar, B. (2010). İlköğretim 1–5. sınıflar Türkçe öğretim programları görsel okuma ve sunu öğrenme alanının değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 34(154), 37-49.
- Ananiadou, K. ve Claro, M. (2009). *21st century skills and competences for new millennium learners in OECD countries*. OECD Education Working Papers: OECD Publishing.
- Bal, M. (2018). Türkçe dersinin 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi. *Turkish Studies*, 13(4), 49-64.

Beers, S. Z. (2011). 21st Century skills: Preparing students for their future. Erişim adresi:
https://www.mheonline.com/mhmymath/pdf/21st_century_skills.pdf

Belet Boyacı, Ş. D. ve Atalay, N. (2016). A scale development for 21st century skills of primary school students a validity and reliability study. *International Journal of Instruction*, 9(1), 1308-1470.

Chu, S. K. W., Reynolds, R. B., Tavares, N. J., Notari, M. ve Lee, C. W. Y. (2017). Twenty-First Century Skills and Global Education Roadmaps. *21st Century Skills Development Through Inquiry-Based Learning* içinde (pp. 17-32). Springer: Singapore.

Çeçen, M. A. (2014). Medya Okuryazarlığı. M. Yılmaz (Ed.), *Yeni Gelişmeler Işığında Türkçe Öğretimi* içinde (s. 149-163). Ankara: Pegem Yayıncılık.

Dede, C. (2009). Comparing frameworks for 21st century skills. 21st century skills. Erişim adresi: http://www.watertown.k12.ma.us/dept/ed_tech/research/pdf/ChrisDede.pdf

Demirel, Ö. (1999). *Türkçe öğretimi*. Ankara: PegemA Yayıncılık.

Gelen, İ. (2017). P21-Program ve öğretimde 21. yüzyıl beceri çerçeveleri (ABD Uygulamaları). *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 15-29.

Gültekin, M. (2014). Dünyada ve Türkiye’de ilköğretim programlarındaki yönelimler. *İlköğretim Online*, 13(3), 726-745.

Kaymakçı, S. (2009). Yeni Sosyal Bilgiler programı neler getirdi? *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(5), 1530-1545.

Lincoln Y. S. ve Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Beverly Hills, California: Sage Publications.

McMillan, J. (2004). *Educational research: Fundamentals for the consumer* (Fourth Edition). New Jersey: Pearson Education.

McMillan, J. ve Schumacher, S. (2014). *Research in education: Evidence-based inquiry* (Seventh Edition). New Jersey: Pearson Education.

Metais, J. L. (2003). International trends in primary education. INCA thematic study. Erişim adresi: www.inca.org.uk/pdf/thematic_study_9.pdf

Milli Eğitim Bakanlığı (2005). İlköğretim 1.-5. sınıf Türkçe Programı. *Son değişikliklerle ilköğretim programı* içinde (s.75-299). Ankara: Anı Yayıncılık.

Milli Eğitim Bakanlığı (2015). *Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.

Milli Eğitim Bakanlığı (2017). *Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.

Milli Eğitim Bakanlığı (2018). *Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.

Ocak, G. (2016). 21. yüzyılda eğitimde yeni yönelimler (K. Keskinçelik, Ed.). *Eğitim bilimine giriş* içinde (s.361-387). Ankara: Pegem Akademi.

Otuz, B., Görkaş-Kayabaşı, B. ve Ekici, G. (2018). 2017 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının beceri ve değerlerinin anahtar yetkinlikler açısından analizi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 11(4), 944-972.

Öz, F. (2001). *Uygulamalı Türkçe öğretimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Özatalay, H. (2007). *İlköğretim I. kademe Türkçe öğretim programında öğrencilere kazandırılması hedeflenen temel becerilerin ders kitaplarında kullanılmasına ilişkin durum çalışması* (Yayınlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Partnership for 21st Century Skills (2009) Framework for 21st century learning. Erişim adresi: <http://www.p21.org/our-work/p21-framework>

- Presseisen, B. Z. (1985). Thinking skills: Meanings, models, materials. A. Costa (Ed.), *Developing Minds* içinde (s.43-48). Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development. Erişim adresi: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED257858.pdf>
- Sayın, H. ve Göçer, A. (2016). Medya okuryazarlığı becerilerinin ilköğretim (6, 7 ve 8. sınıflar) Türkçe dersi öğretim programı (2006) içerisindeki yeri. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(212), 115-137.
- Sever, S. (2000). *Türkçe öğretimi ve tam öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Silva, E. (2009) Measuring skills for 21st-century learning. *Phi Delta Kappa*. 90(9), 630-634.
- Söylemez, T. (2018). 2018 Türkçe dersi öğretim programındaki kazanımların üst düzey düşünme becerileri açısından değerlendirilmesi. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 63, 345-384.
- Suto, I. (2013). 21st Century Skills: Ancient, Ubiquitous, Enigmatic? *Research Matters: A Cambridge Assessment Publication*, 15, 2-8.
- Şen, Ü. (2009). Türkçe öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 1(2), 69-89.
- Tutkun, Ö. F. (2010). 21.Yüzyılda eğitim programının felsefi boyutları. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30 (3), 993-1016.
- Voogt, J. ve Roblin, N. P. (2012). A comparative analysis of international frameworks for 21st century competences: Implications for national curriculum policies. *Journal of Curriculum Studies*, 44(3), 299-321.
- Wagner, T. (2008a). Rigor redefined. *Educational Leadership*, 68(2), 20-24.
- Wagner, T. (2008b). *The global achievement gap: Why even our best schools don't teach the new survival skills our children need-and what we can do about it*. Basic Books.
- Yağız, E. (2008). *İlköğretim fen ve teknoloji programındaki düşünme becerileri açısından etkinliklerin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.

Yaman, H., Taflan, S. ve Çolak, S. (2009). İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarında yer alan değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(18), 107-120.

Yıldırım A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (10. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Extended Abstract

The rapid changes in information and communication technologies in the current century, versatile factors such as globalization and population movements introduce changes and transformations in every field of daily life. Ability to adapt to these rapid changes and developments and to utilize the available knowledge in life require individuals to possess certain skills. These skills are necessary for individuals to contribute to the society, to make the right decisions in their lives, to conduct a productive life and to survive in the society. Those expected from 21st century individuals do not include being knowledgeable individuals only, but to become continuously learning, criticizing, questioning, innovating, thinking, collaborating, and problem-solving individuals. The skills that enable individuals to fulfill the expectations of the present century are called the 21st century skills. These skills that represent the high-level skills and learning trends, which individuals need to acquire in order to be successful in the information age include skills that are related to both knowledge and skills and combine these two elements. In the literature, 21st century skills are categorized in three groups of learning and innovation skills, life and career skills, and information, media and technology skills. Learning and innovation skills include problem solving and critical thinking, collaboration and communication, creativity and innovation skills. Life and career skills include flexibility and adaptation, initiative and self-management, social and intercultural skills, leadership and responsibility, and information, media and technology skills include information literacy, media literacy and information, communication and technology competency skills. The skills that individuals are required to develop in order to survive and adapt to the society can only be acquired through education. Turkish education system aims to train contemporary individuals with the skills, knowledge, and attitudes necessary to meet the current requirements to develop a broad world-view and their existing potential. Education programs were renewed in Turkey in 2004 to reflect the contemporary requirements and to meet the changing needs of individuals and the society based on the

innovations and developments in teaching-learning theories and approaches. All courses targeted the acquisition of "critical thinking, creative thinking, communication, research, problem solving, decision making, information technology use, and entrepreneurship skills" that were defined as 21st century skills in the renewed primary education curricula. Finally, the curricula updated in 2018 included competencies within the skills spectrum that the students would require in national and international levels, and in their personal, social, academic and professional lives. The Turkish language course curriculum, which established that the prerequisite of the acquisition of learning, development and professional skills in all areas was the development of language skills and competences, was updated in 2005, 2015, 2017, and 2018. Today, Turkish language instruction does not only aim the acquisition of listening, speaking, reading and writing skills, but also the development of mental skills and utilization of these skills to improve the personal and social traits of the students. In other words, it was expected that the students would acquire the knowledge and skills that they would utilize for life. The fulfillment of these expectations would only be possible through the inclusion of the 21st century skills that the students are required to acquire in the curricula. Thus, the present study aimed to analyze the primary school Turkish language course curricula adopted in 2005, 2009, 2015 and 2018 in terms of the 21st century skills. An analytical research model, where authentic materials were used as the basic data source, was adopted in the present study. In this research model, events, ideas, concepts and works are analyzed with document analysis method. In order to understand a concept or a past event, the data are defined, investigated and synthesized. Thus, primary school Turkish language course curricula were considered as the documents for research purposes. The collected data were analyzed with the descriptive analysis method. The results of the research, especially learning and innovation skills, knowledge, media and technology skills; in part, life and career skills are given at different intensities in programs.